

**«Vida digital»,
el programa de
promoció de la
ciudadania digital
per a joves de les
Illes Balears**

MARÍA JOSÉ MONZÓ I ALMIRALL

María José Monzó i Almirall

Maria José Monzó i Almirall (1959). Llicenciada en filosofia i ciències de l'educació, especialitzada en psicologia de l'aprenentatge per la Universitat de Barcelona. Des de l'any 1990 viu i treballa a Mallorca en polítiques de joventut, ha estat la coordinadora de la xarxa Infojove des de 1997 fins a l'actualitat i és la creadora del programa «Vida digital».

Resum

El programa «Vida digital» es desenvolupa des de l'àrea d'informació juvenil de l'Institut Balear de la Joventut (IBJOVE) seguint les directrius dels articles 31 i 32 de la Llei integral de joventut del Govern de les Illes Balears i en col·laboració amb els departaments Convivèxit, Oficina de Defensa dels Drets del Menor (ODDM), Fundació Bit i Polícies tutors de les Illes Balears. Està constituït per una sèrie de mesures preventives com són accions formatives a infants i joves de primària i secundària, joves de casals de joventut, biblioteques, pares i mares, professorat, personal educador, mediador i polícies tutors, que cada any són utilitzades per una mitjana de 10.000 persones, a més d'elaborar materials educatius i implantar el programa d'educació i de mentoria de parells per als centres educatius de secundària: xarxa de cibermentors i cibermentores. Totes aquestes accions tenen com a objectiu col·laborar en la preparació de la ciutadania de les Illes Balears per als reptes del segle XXI, marcats especialment per la implantació de l'espai digital dins un marc social que influeix a totes les persones, especialment el jovent i les seves relacions personals i professionals, és a dir, el programa treballa des del present cap al futur.

Paraules clau

Ciutadania digital / Educació de parells / Innovació educativa / Polítiques de joventut

Resumen

El programa «Vida digital» se desarrolla desde el área de información juvenil del Institut Balear de la Joventut, IBJOVE, siguiendo las directrices de los artículos 31 y 32 de la ley integral de juventud del Gobierno de las Islas Baleares y en colaboración con los departamentos de Convivèxit, Oficina de defensa del menor ODDM, Fundación Bit y Polícías Tutoras de las Islas Baleares, y está constituido por una serie de medidas preventivas como son la realización de acciones formativas a niños, niñas y jóvenes de primaria, secundaria, jóvenes dentro de centros de juventud, bibliotecas, padres y madres, profesores, educadores, mediadores y policías tutores, que cada año son utilizadas por una media de 10.000 personas, además de la elaboración de materiales educativos y la implantación del programa de educación y mentorización de pares dirigido a los centros educativos de secundaria: Red de Cibermentors. Todas estas acciones tienen como objetivo colaborar en la preparación de los ciudadanos de las Islas Baleares para los retos del siglo XXI, marcados especialmente por la implantación del espacio digital dentro de un marco social que influye a todas las personas, especialmente los y las jóvenes, sus relaciones personales y profesionales, es decir, el programa trabaja desde el presente hacia el futuro.

Palabras clave

Ciudadanía digital / Educación de pares / Innovación educativa / Políticas de juventud

Introducció

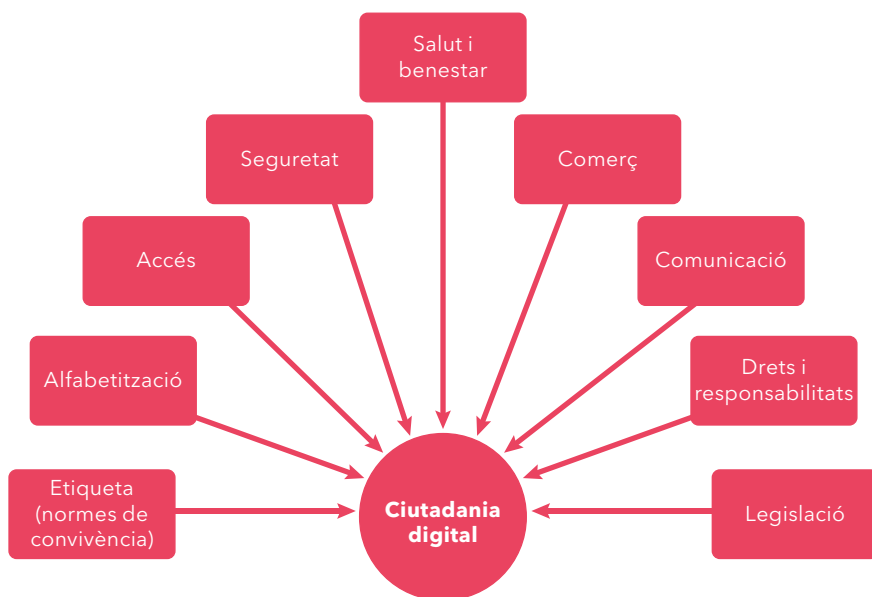
Si consideram que Internet és un espai en què es desenvolupa part de la vida i en què es duen a terme activitats socials i individuals com jugar, comunicar-nos, fer negocis, consumir, estudiar i treballar, llavors podem concloure que Internet té les característiques del concepte ciutat (espai d'intercanvi entre els membres d'una comunitat que viuen a prop). Ara bé, la xarxa no és una ciutat qualsevol. En aquest moment, ja és l'entorn humà més gran que ha existit, amb un nombre aproximat de quatre mil milions d'habitants, la meitat de la població mundial.

Cal tenir en compte que Internet se'ns presenta amb unes característiques molt especials, com per exemple, el fet de no tenir fronteres, amb els consegüents problemes per im-

plantar legislació i, per tant, la possibilitat de regular-la i organitzar-la d'una manera adequada. Està construïda a partir d'informació i documentació, per tant, totes les accions queden enregistrades i poden ser compartides i estudiades, però sobretot la circumstància més important que la defineix i la determina és la manca de visibilitat i percepció física entre els habitants, per tant, podríem anomenar Internet amb el terme ciutat invisible.

De fet, aquesta falta de presència física ens aporta un sèrie de problemes nous, que són d'una importància cabdal per al desenvolupament i la vida de les persones: la manca de percepció dels perills, la incapacitat per discernir entre la veritat i la mentida o la desaparició de la privacitat obliguen a desenvolupar un procés d'adaptació en un entorn nou que la humanitat no havia conegut mai.

Figura 1. Concepte de ciutadania digital

Font: elaboració pròpia.

Aprendre amb rapidesa, millorar la capacitat de l'atenció, posseir habilitats informacionals per construir un pensament molt més crític, aprofundir en el reconeixement i en la gestió de les emocions i la col·laboració com a sistema únic per construir el coneixement són alguns dels camins que, en aquest moment, semblen una aproximació possible per a aquesta adaptació. Però, sobretot en un entorn poc organitzat, els valors ciutadans són primordials perquè la vida humana flueixi i les persones es puguin desenvolupar d'una manera igualitària, saludable i segura. Per tot això, convé promoure els valors necessaris per assolir la ciutadania digital.

La ciutadania digital es pot definir com les normes de comportament responsable de l'ús de la tecnologia. Mike Ribble (2011) és un autor que ha definit la ciutadania digital estructurant-la en nou elements que ens fan comprendre molt millor els temes a tractar. (Fig. 1)

1. Precedents

Des de l'arribada d'Internet a les Illes Balears (gener del 1996), la xarxa Infojove es va convertir en un espai d'intervenció per oferir als joves la informació i l'assessorament que demanaven. A més, Internet oferia la possibilitat de trobar la informació d'arreu. Així, els serveis d'informació jove varen ser els primers a oferir al públic jove accés gratuït a Internet, a treballar en xarxa per compartir el coneixement i a formar els membres en línia en el tema de la ciutadania digital (2005, 2006, 2007 i 2008). Els pri-

mers tallers de ciutadania digital que es varen oferir als joves directament foren el 2010, però va ser a partir del 2014 quan el programa de vida digital es va començar a estructurar. Així mateix la xarxa Infojove posseïa una gran experiència en la implantació de programes d'educació entre iguals des del 2006. Ambdues experiències són la base per desenvolupar el programa «Vida Digital».

UNESCO

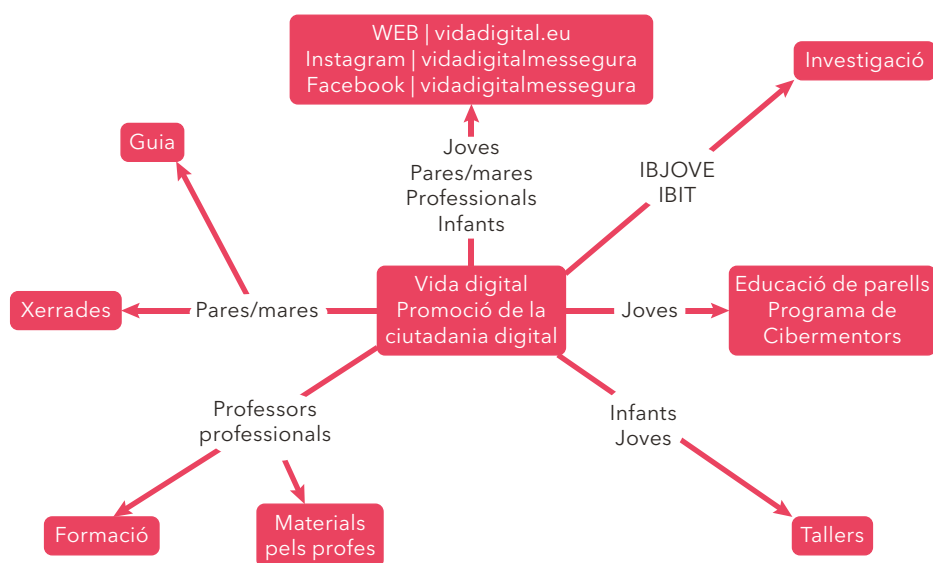
Una de les prioritats transversals de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO) és l'alfabetització mediàtica i informacional, que implanta mitjançant el programa Alfabetització Mediàtica i Informacional (MIL). Segons la UNESCO: «L'alfabetització mediàtica i informacional reconeix el paper fonamental de la informació i els mitjans de comunicació en la nostra vida diària són part central de la llibertat d'expressió i d'informació; faculden els ciutadans a comprendre les funcions dels mitjans de comunicació i d'informació, a avaluar críticament els continguts i a prendre decisions fundades com a usuaris i productors d'informació i contingut mediàtic.» En aquest sentit, es fan capacitacions adreçades principalment a personal docent, però que inclouen capacitacions a infants, joves, mares i pares, personal mediador i polític: «La missió de la UNESCO és generar societats alfabetitzades en l'àmbit dels mitjans de comunicació i la informació, a través d'una estratègia integral que preveu la preparació d'un model de programes d'alfabetització mediàtica i informacional per

als docents, un accés simplificat a la cooperació internacional, el desenvolupament de les directrius per a la preparació de polítiques nacionals i estratègies en alfabetització mediàtica i informacional, l'articulació d'un marc global sobre indicadors d'alfabetització mediàtica i informacional, la creació d'una xarxa universitària d'alfabetització mediàtica i informacional, l'articulació i la creació d'un centre d'informació internacional sobre alfabetització mediàtica i informacional, tot això en cooperació amb l'Aliança de Civilitzacions de les Nacions Unides i en acord amb les directrius per als difusors sobre la promoció dels continguts generats pels usuaris i la alfabetització mediàtica i informacional».

2. Descripció

El programa «Vida digital» es desenvolupa des de l'àrea d'informació juvenil de l'IBJOVE, que depèn de la Direcció General de Joventut i Esports de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern de les Illes Balears, seguint les directrius dels articles 31 i 32 de la Llei integral de joventut i en col·laboració amb els departaments Convivèxit, ODDM, Fundació Bit i Polícies Tutors de les Illes Balears. Està constituït per una sèrie de mesures formatives de caràcter principalment preventiu, l'objectiu de les quals és col·laborar en la preparació de la ciutadania de les Illes Balears per als reptes del segle XXI, marcats especialment per la

Figura 2. Mapa de les accions de «Vida digital»

Font: elaboració pròpia.

implantació de l'espai digital dins un marc social que influencia totes les persones, especialment el jovent i les seves relacions personals i professionals, és a dir, el programa treballa des del present cap al futur. (Fig. 2)

3.1. Objectius específics

1. Potenciar els efectes positius de la seva presència a la xarxa.
2. Fer conscients el jovent i els infants de les conseqüències possibles de les seves accions a Internet per minimitzar-ne els efectes no desitjats.
3. Prevenir i detectar casos d'assetjament i de ciberassetjament.
4. Analitzar críticament l'ús dels jocs digitals.
5. Potenciar la consciència i el coneixement dels joves sobre les habilitats per al segle XXI (en concret, habilitats informacionals, per a l'atenció, intel·ligència emocional).
6. Augmentar la consciència dels pares i mares sobre les conseqüències de la presència dels fills i filles a Internet i donar pautes per a una educació sobre les tecnologies saludable i democràtica.
7. Formar professionals sobre el tema (mestres, professorat, educadors socials i mediadors juvenils).
8. Crear material educatiu propi i seleccionar objectes d'aprenentatge de la ciutadania digital i difondre'l perquè s'usi. (Taula 1)

Taula 1. Objectius i activitats

	Objectius	Activitats
1	Potenciar els efectes positius de la presència a la xarxa.	Tallers
2	Fer conscients el jovent i els infants de les possibles conseqüències de les seves accions a Internet per minimitzar-ne els efectes no desitjats.	Tallers
3	Prevenir i detectar casos de d'assetjament i de ciberassetjament.	Tallers
4	Analitzar críticament l'ús dels jocs digitals.	Tallers
5	Potenciar la consciència i el coneixement dels joves sobre les habilitats per al segle XXI (en concret, habilitats informacionals, per a l'atenció, intel·ligència emocional)	Tallers
6	Augmentar la consciència dels pares i mares sobre les conseqüències de la presència dels seus fills i filles a Internet i donar pautes per a una educació sobre les tecnologies saludable i democràtica.	Xerrades
7	Formar professionals (mestres, professorat, educadors socials i mediadors juvenils)	Formació a professionals
8	Crear material educatiu propi de ciutadania digital i difondre'l perquè s'usi.	Creació i selecció d'OA

Font: elaboració pròpia.

3.2. Metodologia

La concepció del programa sorgeix d'un model pedagògic que té dos vessants actuals: socioconstructivista de Vigotsky i connectivista de Siemens i Downes. Així, d'una banda, aprendre fent les coses i, de l'altra, aprendre els uns dels altres, configuraran els eixos fonamentals d'un procés d'ensenyament i d'aprenentatge amb el qual els infants i el jovent (nadius digitals) intercanviaran coneixement amb docents experimentats.

3.3. Activitats

3.3.1. Formació

La formació és l'eina principal de la prevenció, però no n'hi ha prou de formar els nadius digitals, sinó que és important tenir-ne en compte tot l'entorn i això inclou evidentment els pares i mares o tutors i tutores, i els professionals que, d'una manera o d'una altra, es relacionen amb joves i infants. És per això que les accions s'adrecen principalment a aquests dos col·lectius, però també a les famílies i a tota la comunitat educativa, ja que l'enfocament ha de ser integral.

D'altra banda, també s'ha de tenir en compte que la metodologia i el material que s'emprin han de donar uns resultats immediats, perquè parlem d'accions puntuals que difícilment es podran allargar en el temps. Per magnificar-ne l'impacte, la metodologia emprada s'acosta als mètodes socràtics d'aprenentatge, les preguntes formen un entramat que ha de derivar en la reflexió i conduir cap a les accions previstes. En aques-

tes accions formatives, els jocs i els vídeos són materials fonamentals per crear un entorn agradable, interessant i participatiu, que motivi l'aprenentatge i el pensament crític en les diferents temàtiques de la ciutadania digital.

3.3.1.1. Tallers per a infants i joves

Els tallers de vida digital estan estructurats en set eixos temàtics que són: Internet segura, convivència digital, jocs digitals, habilitats per al segle XXI, ocupació digital, viure en multicultural, educació i intel·ligència emocional. S'adrecen a la ciutadania amb edats compreses entre els 8 o 9 anys (3r de primària) fins als 20 (batxillerat i formació professional de grau superior). Els poden sol·licitar les escoles de primària i secundària, els ajuntaments, les associacions, els serveis de joventut, les biblioteques i els equipaments culturals de les Illes Balears. La durada de les accions formatives és, majoritàriament, de cinquanta-cinc minuts per adaptar-les a les necessitats dels centres. Durant el curs 2017-18, s'han oferit vint-i-sis tallers diferents que han impartit els professionals de l'IBJOVE.

3.2.1.2. Formació de professionals

El concepte de ciutadania digital és molt desconegut per la majoria del personal docent i mediador juvenil de les Illes Balears. Potenciar la consciència i el coneixement de la xarxa i sobretot de les accions que les persones usuàries fan a Internet, és bàsic per fer servir les eines digitals tant per a la convivència, col·laboració i participació com per a l'aprenentatge.

El programa «Vida digital» col·labora en la formació de personal docent mitjançant els centres de formació del professorat (CEP), però també a demanda dels mateixos centres. Així mateix també es realitzen cursos a educadors socials, treballadors socials i policies tutors amb els mateixos objectius i d'una manera personalitzada.

3.2.1.3. Xerrades a mares i pares

Les famílies són fonamentals per assolir la ciutadania digital, ja que les tecnologies són molt presents a les llars i moltes vegades provoquen enfrontaments entre els nadius i els pares que la majoria de vegades són immigrants d'Internet i desconeixen els entorns en què els fills i filles es mouen. Per tant, són ignorants també de les conseqüències de les seves accions.

A «Vida digital» s'ofereixen xerrades per a pares i mares que poden sol·licitar tant els centres educatius com les associacions de mares i pares (AMIPA), que s'adapten als horaris convinguts i que tenen una durada de noranta minuts. Els temes són principalment els riscos i perills d'Internet, el ciberassejament, jocs i socioaddiccions i Educar sobre l'ús d'Internet a casa.

3.3.2. Cibermentors

La xarxa de cibermentors i cibermentores és un projecte d'educació i de tutoria entre iguals a les escoles secundàries de les Illes Balears.

L'objectiu del projecte és crear una xarxa de joves amb coneixements sobre ciutadania digital que puguin

ser una referència per als col·legues. També ofereix una possibilitat d'acció i de participació als estudiants que formen el servei de mediació i promouen el servei d'aprenentatge solidari a les escoles.

Les escoles fan la selecció d'estudiants voluntaris de segon i tercer d'ESO tenint-ne en compte les habilitats de lideratge i el comportament ètic.

La primera activitat és la participació en un taller per aprendre i discutir sobre comportaments a Internet i com promoure la civilitat i l'etiqueta digital. El taller és una experiència de metaaprenentatge perquè, en la mateixa sessió, els estudiants obtenen coneixements sobre com guiar els companys i companyes sobre aquest tema.

La segona activitat és una trobada (dos dies) amb tots els participants de les Illes Balears (actualment hi participen sis centres educatius i setanta cibermentors) per promoure un coneixement millor i una més bona relació entre estudiants i professors que participen en el projecte, i també per augmentar el nivell d'habilitats sobre la ciutadania digital.

La tercera activitat per a cibermentors i cibermentores és la implementació del taller als alumnes de primer i segon d'ESO. Cada dos cibermentors són formadors i mentors d'un grup i expliquen als més joves la seva funció. Al llarg del curs acadèmic, els cibermentors i cibermentores divulguen informació, consells i vídeos (per WhatsApp o en paper) entre els companys sobre habilitats de ciutadania digital.

La tutoria i l'educació entre iguals és una de les millors metodologies

per augmentar el coneixement sobre comportaments en l'entorn d'Internet. El jovent viu en l'entorn digital i és la millor referència per als companys i companyes, ja que tenen un gran coneixement i una gran casuística.

3.3.3. Materials i difusió

Els primers anys d'implantació del programa es va fer una recerca exhaustiva dels objectes d'aprenentatge oberts disponibles sobre els temes, però a poc a poc la necessitat de crear objectes d'aprenentatge propis es va fer més gran. En aquest moment, ja s'han fet vídeos i jocs per assolir el tema des de l'educació primària i s'han seleccionat una gran quantitat d'OA per a secundària.

La difusió és en gran part digital. Es disposa d'un web, vidadigital.eu; d'un lloc a Facebook adreçat a pares i

mestres, <https://www.facebook.com/vidadigitalmessegura/>, i finalment d'un lloc a Instagram adreçat a joves, [instagram.com/vidadigitalmessegura/](https://www.instagram.com/vidadigitalmessegura/), que també es fa servir per al programa de cibermentors. Així mateix, s'ha participat en diverses conferències internacionals per presentar el programa com a pràctica educativa innovadora com la Transmedia Literacy International Conference, organitzada per la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona (2018), o l'Assemblea General de l'Agència Europea d'Informació i Assessorament per a Joves, ERYICA (2018).

3.4. Resultats

En l'apartat dels resultats, en la taula 2, s'inclou el nombre d'accions fetes per anys; en la taula 3, el nombre de persones que hi ha participat:

Taula 2. Activitats

Curs	Tallers	Xerrades	Cibermentors	Professionals	Total
2013-14	40				40
2014-15	166	12		2	180
2015-16	327	19		1	347
2016-17	424	15	3	5	447

Font: elaboració pròpia.

Taula 3. Persones formades

Curs	Tallers	Xerrades	Cibermentors	Professionals	Total
2013-14	1075				1075
2014-15	4.150	240		250	4.640
2015-16	8.175	770		25	8.970
2016-17	10.609	377	60	310	11.356

Font: elaboració pròpia.

4. Reflexió i avaluació

Des del principi de la creació del programa, s'ha plantejat l'avaluació qualitativa. El sistema està basat en petites converses amb les persones responsables i amb el professorat sobre el funcionament dels tallers. D'altra banda, també es recullen comentaris de l'alumnat.

Hi ha diversos indicadors que ens aporta l'estudi de les demandes i que són importants per valorar l'efectivitat de les accions i la satisfacció dels centres educatius. El primer és que cada any augmenta la demanda d'accions de manera considerable. El segon és que la majoria de centres repeteixen any rere any.

Quant als comentaris de l'alumnat, majoritàriament es mostren satisfets o molt satisfets amb els tallers, i algun comenta clarament que ha canviat la seva actitud a Internet. Els comentaris més freqüents són: «he posat el meu perfil en privat», «he canviat la meva contrasenya» o «he canviat el meu nom».

Encara que els tallers i les xerrades sobre l'ús d'Internet ens aporten molta informació sobre el que realment passa a Internet, aquesta no ha estat fins al moment actual sistematitzada i estudiada. Per això, agraiem l'estudi que ha liderat i que ha fet la Fundació Bit sobre l'ús d'Internet de l'alumnat de ESO a les Illes Balears, i cal dir que les conclusions de l'estudi coincideixen totalment amb les nostres observacions. Manca, però, aprofundir en l'ús que en fan els estudiants de primària, detall que seria molt útil per poder enfocar millor les accions educatives per prevenir les conductes de risc, ja que s'ha observat que la ma-

joria dels infants del darrer cicle de primària (de cinquè i sisè) tenen mòbils i els usen amb normalitat, però els manquen els coneixements per fer-ho amb seguretat. També cal dir que els nins i nines de tercer i quart usen Internet amb normalitat, encara que l'ús del mòbil no està tan estès.

Transcrivim les conclusions de l'estudi i hi afegim alguns comentaris sobre les observacions fetes en els tallers:

Conclusions

- El telèfon mòbil és el dispositiu més utilitzat pels menors, des de casa, per connectar-se a Internet.
- Des del centre educatiu, l'aparell més utilitzat per connectar-se a la xarxa és l'ordinador portàtil.
- Comentari de «Vida digital»: la majoria dels centres de secundària prohibeixen l'ús dels mòbils.
- Xatejar és la tasca que més fan fora del centre educatiu, amb un 71 % de menors que afirma que xateja diàriament. Segueixen aquesta tasca les de mirar vídeos i escoltar música (62,5 %) i utilitzar les xarxes socials, en tercer lloc, amb un 38,6 %.
- Comentari de «Vida digital»: xatejar pel mòbil és el principal mitjà per tenir contacte amb el grup d'iguals. Youtube és la principal manera d'informar-se i les xarxes socials són la principal manera de mostrar-se i de posicionar-se a Internet.

- Entre setmana, un de cada quatre alumnes passa més de quatre hores al dia a Internet, mentre que els caps de setmana aquesta xifra arriba al 35,5 % dels alumnes.
- Comentari de «Vida digital»: Internet és un espai vital en el qual viuen i tenen experiències, juguen i es comuniquen.
- Instagram i Youtube són els webs més utilitzats i, si parlem d'app, WhatsApp se situa en primer lloc, amb el 75,8 % que l'utilitza diàriament, seguida també d'Instagram i de Youtube.
- Comentari de «Vida digital»: Musical.ly és molt popular entre les al·lotes d'entre deu i tretze anys. Facebook ja no l'usa la majoria de joves de manco de vint anys, només l'usen per jugar. Snapchat tampoc no s'usa actualment. Queda clar que Instagram ha integrat els beneficis de les altres xarxes socials.
- El 28,4 % dels joves admeten que normalment tenen el mòbil encès i un 27,3 %, que no l'apaga mai.
- Comentari de «Vida digital»: no hi ha control de les famílies. El mòbil deixa de ser un artefacte extern i es converteix en una extensió de les persones. Observam que tant adults com joves duen el mòbil a la mà quan van pel carrer.
- Set de cada deu troben el que cerquen a Internet de forma àgil i amb els resultats esperats. Un 35,8 % declara que normalment és capaç de destriar si la procedència d'aquesta informació és de confiança, o no.
- Comentari de «Vida digital»: les nostres observacions no coincideixen amb la percepció dels estudiants. Només usen Google per cercar informació i no distingeixen amb facilitat les notícies falses de les reals, no comparen entre diferents fonts d'informació i no perden el temps en comprovacions.
- Respecte al fet de comunicar-se i de participar activament a la xarxa, impera l'ús d'eines de missatgeria instantània, com WhatsApp, per conversar amb els companys i companyes i, en menor mesura, hi ha l'ús de les xarxes socials.
- Comentari de «Vida digital»: en general, observam que no tenen consciència de les possibilitats de participació social que tenen a Internet.
- Més de la meitat dels alumnes d'ESO afirmen que, quan participen a Internet, ho fan de manera educada i un 26,2 % declara que sempre revisa els missatges abans d'enviar-los.
- Comentari de «Vida digital»: un 26,2 % no és suficient per garantir la seguretat i la consciència de les conseqüències dels actes a Internet. No tenen suficient informació sobre els delictes a Internet. Actualment el hacking i la suplantació de personalitat són pràctiques comunes.

- Els menors tenen un coneixement elevat de les conseqüències de fer un mal ús de la xarxa. Per això, admeten que tenen els dispositius protegits. En canvi, però, no tenen per costum anar canviant les contrasenyes.
- Comentari de «Vida digital»: les nostres observacions indiquen que no tenen coneixements sobre com elaborar contrasenyes bones, com i on canviar-les, no tanquen les sessions abans d'acabar, etc.
- Un 36,8 % admet que només afegeix com a amics, a les xarxes socials, persones que també coneix fora d'Internet.
- Comentari de «Vida digital»: un 36,8 % no és suficient per garantir la seguretat.
- Gairebé vuit de cada deu alumnes declara que mai no ha estat insultat ni ha rebut missatges amb burles a través d'Internet.
- Comentari de «Vida digital»: dins els espais dels jocs en línia, els insults són una pràctica molt generalitzada. *This crush* és un espai usat per alguns joves amb l'objectiu d'insultar de manera anònima. També ens confessen molts insults per Whatsapp o per Instagram.
- Les pràctiques més comunes en parlar de ciberconflictes, entorn d'un 20 %, són haver estat insultat, burlat o exclòs d'algun xat.
- Comentari de «Vida digital»: Whastapp i Instagram són les xarxes més usades pel ciberassetjament.
- Un de cada deu dels menors enquestats afirma que han compartit o publicat alguna imatge o algun vídeo seu sense el seu consentiment i fins a un 8,1 % afirma que alguna o diverses vegades sí que s'ha sentit assetjat o assetjada sexualment en línia.
- Comentari de «Vida digital»: per la gravetat dels fets és un percentatge molt alt. Actualment, es confessen xantatges que arriben per missatges directes mitjançant Instagram. Molts no han reflexionat sobre els problemes que els pot suposar la divulgació de fotografies personals a xarxes socials obertes a tothom.
- Les amistats són amb qui més confien els menors a l'hora de contar secrets i de demanar ajuda. Els pares i les mares es situen en segona posició, seguits dels germans.
- Comentari de «Vida digital»: la majoria dels joves consideren els seus pares i mares uns analfabets digitals.
- Respecte del tipus d'implicació de l'alumnat en les situacions de ciberconflicte, el percentatge més alt el trobam en el que es declara observador, ja que rep els missatges.

- Comentari de «Vida digital»: cal incidir en aquest grup i apoderar-los per aturar aquestes situacions.
- La xifra més alta d'alumnes que es manifesten agressors i agressores la trobam en l'enviament de missatges amb insults o humiliacions i amenaces o xantatges.
- Quan es parla de ciberconflictes, els pares i les mares passen davant les amistats en termes de confiança, a l'hora de poder-los ajudar a resoldre el que els preocupa. Un 7,5 % afirma que no ho explicaria a ningú.
- Comentari de «Vida digital»: que el 7,5 % no ho expliqui a ningú és un percentatge molt alt, perquè implica que aquests queden deseparats en aquestes situacions.
- Sis de cada deu alumnes admeten que, si presencien un abús a un company o companya, demanarien ajuda a un adult; un 55,7 % hi intervindria per intentar frenar-lo, mentre que gairebé un de cada deu no faria res.
- Comentari de «Vida digital»: les nostres observacions exposen que la majoria no fa res en aquests casos.
- Respecte dels coneixements informàtics, la majoria considera que són ells mateixos qui més en tenen (55 %), seguits de les amistats (38 %) i dels seus pares (37,6 %).
- Comentari de «Vida digital»: segons les observacions fetes als tallers, la majoria dels nadius tenen molt poc coneixement sobre l'ús saludable i segur d'Internet. A més, creuen que els adults no en saben gens ni mica i difícilment ni les famílies ni l'escola representen per a ells i elles un referent en el tema d'Internet.

Finalment, una anàlisi DAFO també ens pot ajudar a veure com ha de seguir el programa els anys vinents:

Per resumir, formar el jovent i els infants en l'ús positiu de la xarxa és absolutament necessari a les Illes Balears. El sistema que s'implanta des del programa «Vida digital» funciona (el 2018 es preveu que la formació arribi a unes vint mil persones) i seria de vital importància incorporar més personal a l'equip que el desenvolupa, principalment joves, per actualitzar-lo i incrementar-lo, per augmentar el material propi, aplicar la ludificació i investigar amb la celeritat necessària per assolir l'objectiu de tenir una població alfabetitzada i capaç de respondre als reptes del segle XXI.

Anàlisi DAFO

Debilitats	Amenaces
Poc personal format per fer front a la demanda	Evolució ràpida d'Internet
Manca d'estabilitat del personal qualificat (joves qualificats) que en aquests moments hi participen	Manca de coneixement d'Internet dels immigrants digitals
Falta de sistematització de les informacions extretes dels tallers	Manca de regulació per parts dels governs
	Poc respecte de les companyies més importants a Internet quant a la privacitat de les persones usuàries
	Augment de les <i>fake news</i>
Fortaleses	Oportunitats
Augment del pressupost	Augment de la consciència social sobre els riscos a Internet
Il·lustradora molt bona i que connecta molt bé amb el tema	Ajudes de programes de la UE
Bona sintonia i coordinació entre els departaments del Govern que s'ocupen d'aquests temes: Convivèxit, ODDM, Polícies Tutors i Fundació Bit	Materials bons per treballar el tema provinent d'associacions internacionals inclosa la UNESCO
Coneixement de programa per la majoria dels centres educatius públics i privats, i inici de coneixement a Eivissa i Formentera	

5. Finançament

El finançament és 100 % públic. Fins al 2017 l'ha finançat l'IBJOVE amb un augment considerable de la dotació des del 2015. El període 2017-2018 ha rebut fons del programa «Joves qualificats» mitjançant el SOIB i la Unió Europea.

Referències bibliogràfiques

- Bogardus Cortez, M. «University of Michigan Teaches Digital Etiquette to Middle School Students» Edtechmagazine: <https://edtechmagazine.com/k12/article/2016/12/university-michigan-teaches-digital-etiquette-middle-school-students>
- Bozeman, B.; Feeney, M. K. (octubre 2007). «Toward a useful theory of mentoring: A conceptual analysis and critique». *Administration & Society*. 39 (6): 719-739. doi:10.1177/0095399707304119
- Calvino, I., In Palma, C., & Bernárdez, A. (2012). *Las ciudades invisibles*. Madrid: Ediciones Siruela
- Dianne Papalia, Sally (1992). *Desarrollo humano*. Colombia: editorial Wend Kosold. Cuarta edición
- Downes, S. (2010). «New technology supporting informal learning». *Journal of Emerging Technologies in Web Intelligence*, 2(1), 27-33
- Freire, P. (1997). «Mentoring the mentor: a critical dialogue with Paulo Freire». *Counterpoints: Studies in the Postmodern Theory of Education*. Vol. 60, ISBN 0-8204-3798-0
- Llei 10/2006, de 26 de juliol, integral de la joventut (BOIB núm. 109, de 3 d'agost de 2006; correcció d'errades BOIB núm. 112, de 10 d'agost de 2006)
- Llodrà-Riera, I.; Mas, F.; Morey, F.; Debrix, AL. (2016) «Ús d'Internet per part dels alumnes d'ESO de les Illes Balears». Monografia 14. Fundació BIT
- Ribble, M. (2011). «Digital Citizenship in Schools»: <<https://www.iste.org/docs/excerpts/DIG-CI2-excerpt.pdf>>.
- Samuel, A. «Opinion: Forget "digital natives." Here's how kids are really using the Internet» May 4, 2017. <<https://ideas.ted.com/opinion-forget-digital-natives-heres-how-kids-are-really-using-the-internet>>.
- Siemens, G. (2005). «Connectivism: A learning theory for the digital age». *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.